

زمان بقای تک‌فرزندی و تعیین کننده‌های آن در شهر خرم‌آباد

مریم علیم‌رادیان - کارشناسی ارشد جمعیت‌شناسی دانشگاه یزد - - یزد، دانشگاه یزد، دانشکده علوم اجتماعی
 Maryam.alimoradiyan@yahoo.com
 حجه بی بی رازی نصرآباد - دانشیار جمعیت‌شناسی مؤسسه تحقیقات جمعیت کشور - - تهران، مؤسسه تحقیقات جمعیت کشور (نویسنده مسئول)
 hajieh.razeghi@nipr.ac.ir
 ملیحه علی مندگاری - دانشیار جمعیت‌شناسی دانشگاه یزد - - یزد، دانشگاه یزد، دانشکده علوم اجتماعی
 m.alimondegari@yazd.ac.ir
 عباس عسکری ندوشن - دانشیار جمعیت‌شناسی دانشگاه یزد - - یزد، دانشگاه یزد، دانشکده علوم اجتماعی
 aaskarin@yazd.ac.ir

دانشگاه علوم پزشکی زنجان
 ۲۳ و ۲۴ آذرماه ۱۴۰۱

چکیده

طی سالهای اخیر ما شاهد کاهش نرخ باروری و افزایش فاصله بین موالید بوده‌ایم. افزایش فاصله بین تولدها و تاخیر در فرزندآوری، میزان کل باروری را تحت تاثیر قرار می‌دهد، که در نهایت باعث کاهش در بعد خانواده می‌گردد. با توجه به اهمیت این موضوع، هدف این مقاله تحلیل زمان بقای تک‌فرزندی و تعیین کننده‌های آن می‌باشد. میدان مطالعه در این تحقیق شهر خرم‌آباد در استان لرستان می‌باشد. تحقیق مورد مطالعه از نوع کمی و پیمایشی و حجم نمونه برابر با ۴۷۸ زن ازدواج کرده ۴۹-۱۵ ساله ساکن شهر خرم‌آباد می‌باشد. یافته‌ها نشان داد میانه زمان بقای تک‌فرزندی ۶۰ ماه (فاصله اطمینان ۷۴/۵۵ تا ۲۶/۶۴ و خطای استاندارد ۱۷/۲) است بر اساس نتایج آزمون لگ نرمال با استفاده از مدل شکنندگی با توزیع گاما، زنان دارای نگرش جنسیتی سنتی زودتر از زنان دارای نگرش مدرن برای تولد فرزند دوم اقدام می‌کنند و زنان دارای دینداری زیاد (گروه مرجع) نسبت به تولد فرزند دوم اقدام می‌کنند. زنان دارای شبکه اجتماعی محدود دیرتر از زنان دارای شبکه اجتماعی گسترده (گروه مرجع) نسبت به تولد فرزند دوم اقدام می‌کنند. زنانی که احساس ناامنی اقتصادی-اجتماعی بالایی داشتند زودتر به فرزند دوم می‌رسند لذا احتمال بقای تک‌فرزندی پایین‌تری دارند. با توجه به اینکه زنان مورد مطالعه حداقل دارای یک فرزند می‌باشند احساس مادری را تجربه کرده‌اند و برای تولد فرزند دوم شرایط بسیاری مانند شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، که برای داشتن فرزند اول اصلا مورد توجه قرار ندادند اکنون در نظر می‌گیرند

مقدمه

از مهم‌ترین تحولات جمعیتی دهه‌های اخیر در ایران کاهش میزان باروری بوده است. به موازات کاهش باروری شاهد گوهایی از باروری از جمله بی‌فرزندی، تک‌فرزندی و افزایش فاصله موالید و باروری تاخیری می‌باشیم.

باروری که خود یک رفتار اجتماعی است نهادها و روابط اجتماعی اعضای جوامع، ارزش‌ها و هنجارهای باروری را تنظیم می‌کنند. امروزه به دلیل وضعیت پیش آمده، ایران به یکی از کشورهایی تبدیل شده که باروری زیر سطح جانشینی را تجربه می‌کنند. گذار باروری در ایران، برای همه زیر گروه‌های اجتماعی و جمعیتی و در تمام مناطق مختلف جغرافیایی از جمله در شهر خرم‌آباد اتفاق افتاده است.

در سال‌های اخیر فاصله بین تولد اول و دوم در ایران افزایش یافته که می‌تواند اثر تمپو قابل توجهی بر باروری ایجاد کند. یکی از دلایل کاهش باروری افزایش میزانهای تک‌فرزندی می‌باشد.

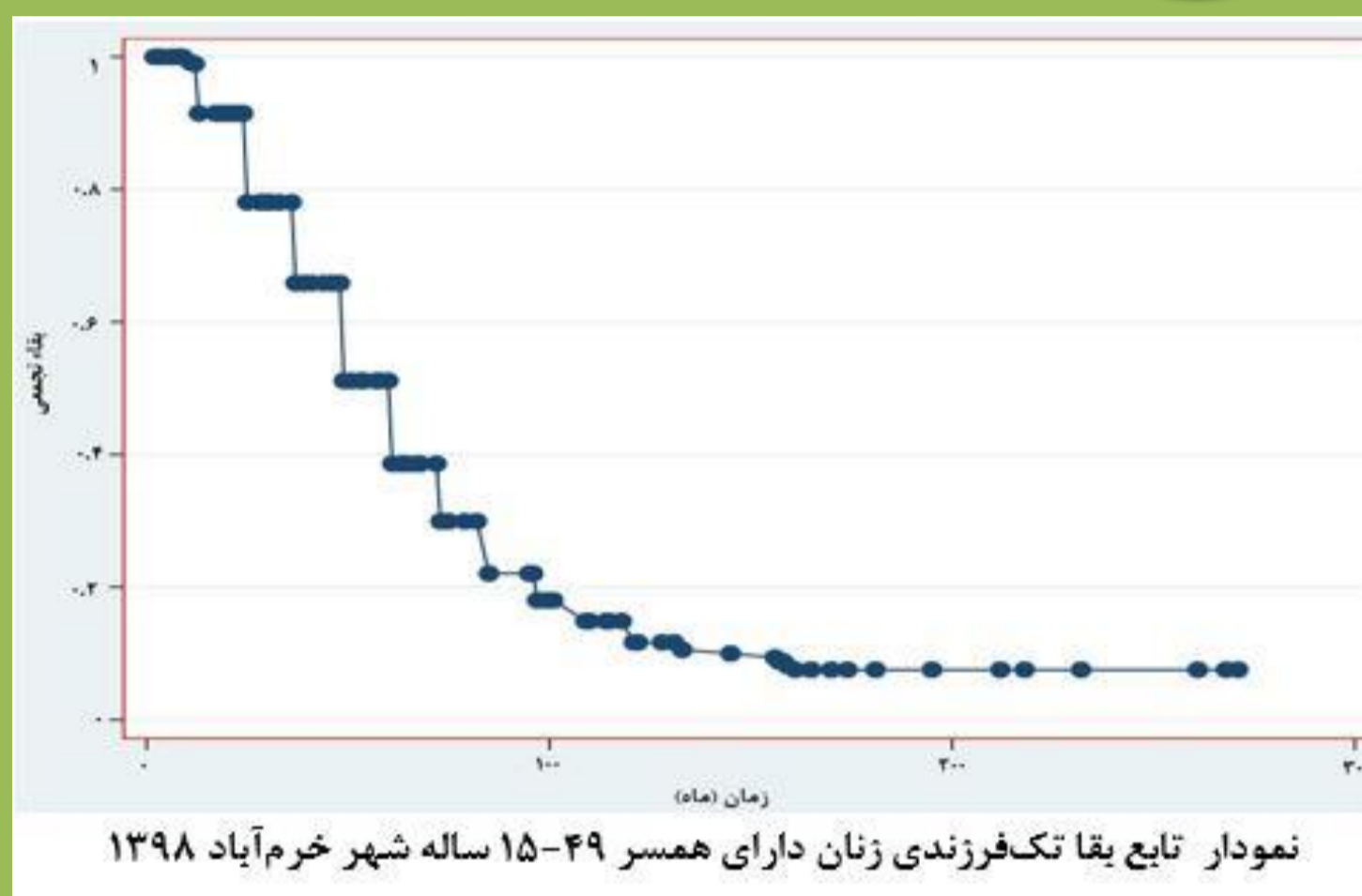
افزایش فاصله موالید و یا تصمیم بر بی‌فرزند و تک‌فرزند ماندن از عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی متعددی تاثیر می‌پذیرد. همچنین عوامل نگرشی گوناگونی نظیر فردگرایی، نگرش جنسیتی، کاهش اهمیت دین و ... به عنوان عوامل اثرگذار بر تاخیر باروری شناخته شده است.

در جوامع مختلف به دلیل صنعتی شدن، مدرنیزاسیون و رشد شهرنشینی که فرآیندی متداول در سطح جهان است، دنیا را به سمت ساختار خانوادگی مشابه در مسیرهای متفاوت رهنمون می‌سازد. در نتیجه زنان شروع به مشارکت در فعالیتهای غیر خانگی می‌کنند و به فردگرایی و استقلال بالاتری دست پیدا می‌کنند و این محصول تغییر نگرشهای جنسیتی در زنان است. نتیجه این دگرگونی‌ها، ازدواج در سنین بالاتر که منجر به فرزندآوری در سنین بالاتر می‌شود که این فاصله خود موجب تاخیر در فرزندآوری می‌شود و در نهایت موجب تغییر در سطوح باروری می‌گردد.

هدف اصلی این مطالعه تحلیل بقای تک‌فرزندی و تعیین کننده‌های آن در شهر خرم‌آباد است.

این مطالعه بر اساس نظریه‌های مختلف و تحقیقات پیشین مطابق با مدل نظری زیر به تبیین زمان بقای تک‌فرزندی می‌پردازد.

یافته‌ها

جدول تحلیل زمان بقای تک‌فرزندی با استفاده از مدل شکنندگی مشترک بقای لگ‌نرمال

متغیر	نسبت زمانی	انحراف استاندارد	فاصله اطمینان (نسبت زمانی)	آماره χ^2	p (سطح معناداری)
سن	۰.۵۸	۰.۰۷	۰.۴۶-۰.۷۵	۴.۲۸	۰.۰۴
نگرش‌های جنسیتی (مدرن/برابر طلب)	۰.۷۹	۰.۱۰	۰.۶۲-۱.۰۰	۱.۹۲	۰.۰۵۲
دینداری	۴۹.۰۵	۱.۶۱	۱.۱۹-۲.۱۷	۳.۱۱	۰.۰۷۲
شبکه اجتماعی	۱.۲۵	۰.۱۶	۰.۹۷-۱.۶۱	۱.۶۹	۰.۰۹۱
فردگرایی	۰.۸۲	۰.۰۷	۰.۶۲-۱.۰۶	۱.۵۱	۰.۱۲۱
ناامنی اقتصادی	۰.۹۸	۰.۱۲	۰.۷۷-۱.۲۵	۰.۱۴	۰.۸۸۷

ادامه جدول تحلیل زمان بقای تک‌فرزندی با استفاده از مدل شکنندگی مشترک بقای لگ‌نرمال

متغیر	نسبت زمانی	انحراف استاندارد	فاصله اطمینان (نسبت زمانی)	آماره χ^2	p (سطح معناداری)
سن	۱.۴۹	۰.۱۹	۱.۱۶-۱.۹۱	۳.۱۶	۰.۰۷۲
سن	۱.۲۹	۰.۱۳	۱.۰۷-۱.۵۶	۲.۶۷	۰.۰۸۰
سطح تحصیلات	۰.۷۷	۰.۰۶	۰.۶۵-۰.۸۹	۳.۱۷	۰.۰۷۲
وضعیت شغلی	۱.۰۰	۰.۱	۰.۸۳-۱.۲۱	۰.۰۶	۰.۹۵۶
محل تولد	۱.۰۰	۰.۱۱	۰.۸۰-۱.۲۴	۰.۰۱	۰.۹۹۳
مالکیت محل سکونت	۰.۹۰	۰.۱۰	۰.۷۲-۱.۱۲	۰.۹۵	۰.۳۴۱
سکونت	۰.۸۹	۰.۱۰	۰.۷۲-۱.۱۰	۱.۱۰	۰.۲۷۲
سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۵	۱.۱۲	۰.۱۱	۰.۹۳-۱.۳۶	۱.۲۳	۰.۲۱۸
سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۵	۱.۰۲	۰.۱۲	۰.۸۱-۱.۲۷	۰.۱۵	۰.۸۸۳
سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۵	۱.۰۱	۰.۱۴	۰.۷۶-۱.۳۳	۰.۰۹	۰.۹۲۶
پایگاه اقتصادی	۰.۸۷	۰.۰۹	۰.۷۱-۱.۰۶	۱.۳۷	۰.۱۷۰
اجتماعی	۰.۷۶	۰.۰۷	۰.۶۴-۰.۹۰	۳.۲۵	۰.۰۷۱
مقدار شکنندگی	۰.۳۸	۰.۰۴	۰.۳۰-۰.۴۵	۹.۷۱	۰.۰۰۰

نتایج و بحث

نتایج مطالعه نشان داد که زنان در گروه‌های سنی ۱۵ تا ۳۰ سال و ۳۱ تا ۴۰ سال زمان بقای تک‌فرزندی بیشتری نسبت به زنان بالای ۴۰ سال دارند و دیرتر برای تولد فرزند دوم اقدام می‌کنند.

طبق یافته‌های تحقیق زنان تحصیل کرده و جوان برای فرزندآوری دیرتر اقدام می‌کنند. بیشتر آنان پس از تحصیل به دنبال شغل هستند، پس فرزندآوری جزء اولویتهای اول بیشتر زنان تحصیل کرده نیست.

زنان دارای پایگاه اقتصادی اجتماعی متوسط نسبت زنان دارای پایگاه اقتصادی اجتماعی بالا در فاصله کمتری به تولد دوم می‌رسند.

زنان دارای نگرش سنتی زودتر از زنان دارای نگرش جنسیتی مدرن برای تولد فرزند دوم اقدام می‌کنند.

زنانی که دارای گرایش مذهبی و دینی بالاتری هستند برای تولد دومین فرزند زودتر اقدام می‌کنند.

زنان دارای شبکه اجتماعی محدود دیرتر از زنان دارای شبکه اجتماعی گسترده نسبت به تولد فرزند دوم اقدام می‌کنند.

زنانی که احساس ناامنی اقتصادی-اجتماعی پایینی دارند، نسبت به زنانی که احساس ناامنی اقتصادی-اجتماعی بالاتری داشتند زودتر به فرزند دوم می‌رسند.

پیشنهادات

پیشنهاد می‌شود دولت و مجلس با اتخاذ سیاستهای مناسب و برنامه‌ریزی دراز مدت، برای رفع نگرانیها و فراهم آوردن شرایط مناسب اقتصادی اجتماعی و اشتغال جوانان برای خانواده‌ها، روند فرزندآوری را تسریع نمایند. علاوه بر آن عوامل نگرشی متعددی در زمان‌بندی موالید نقش دارند که این مهم نیز می‌تواند با اطلاع‌رسانی از ساعت محدود بیولوژیکی و فرصت محدود زمانی فرزندآوری و تغییر باورها و نگرشهای افراد به سمت خانواده‌های بزرگتر امکان پذیر است.

منابع

رازقی نصرآباد، حجه بی بی؛ حسینی چاووشی، میمنت؛ عباسی شوازی، محمد جلال (۱۴۰۰). تاثیر نگرش و نقشهای جنسیتی بر فاصله تولد اول تا دوم. *مجله جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۳(۲). ۲۸-۱.
 رازقی نصرآباد، حجه بی بی؛ حسینی چاووشی، میمنت؛ عباسی شوازی، محمد جلال (۱۳۹۸). بررسی عوامل موثر بر فاصله ازدواج تا تولد اول با استفاده از مدل‌های سابقه رخداد وقایع. *دوفصلنامه مطالعات جمعیتی*، دوره پنج شماره دو، ۱۵۶-۱۳۷.
 فروتن، یعقوب، حمیدرضا بیژنی، (۱۳۹۹). تک‌فرزندی و تعیین کننده‌های آن در ایران. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، بهار و تابستان ۱۳۹۹، شماره ۲۹۱-۲۶۵

Abbasi-Shavazi MJ, McDonald P, Hosseini-Chavoshi M. The fertility transition in Iran. 2009. imalaya Publishing House.
 McDonald, P. (2016). *Ageing in Australia: Population changes and responses*. Population ageing, 65.
 McDonald, P., Hosseini-Chavoshi, M., Abbasi-Shavazi, M. J., & Rashidian, A. (2015). An assessment of recent Iranian fertility trends using parity progression ratios. *Demographic Research*, 32, 1581-1602.
 Razeghi Nasrabad, H. (2018). Effect of education on age at first birth in Semnan, Tantarri,

مواد و روشها

روش تحقیق این مطالعه پیمایشی است و از نظر هدف کاربردی است. متغیر وابسته در این تحقیق زمان بقای تک‌فرزندی می‌باشد. در این مطالعه برای برآورد تابع بقای بی‌فرزندی از تحلیل بقا و تکنیک کاپلان-مایر استفاده می‌کنیم. داده‌ها با استفاده از آزمونهای تحلیل بقا، آزمون کاپلان-مایر به روش باقیمانده‌ها، لگ نرمال مورد آزمون قرار می‌گیرند.